

WINCENTY RUTKOWSKI

1. Dane osobiste (imię, nazwisko, stopień, wiek, zawód i stan cywilny):

Ogn. Wincenty Rutkowski, 41 lat, podoficer zawodowy, stanu wolnego.

2. Data i okoliczności zaaresztowania:

25 września 1939 r., po przekroczeniu granicy litewskiej z brygadą kawalerii Ośrodka Zapasowego Wołkowysk, zostałem internowany przez Litwinów i skierowany do obozu w Birsztanach, następnie do Wiłkomierza. 25 kwietnia 1940 r. na podstawie orzeczenia komisji lekarskiej zostałem zwolniony z obozu wojskowego w Wiłkomierzu i odesłany do obozu polskich uchodźców cywilnych w Żagorach. Po okupacji Litwy przez Sowietów obóz ten został zlikwidowany w grudniu 1940 r. przez władze sowieckie, z równoczesnym zarządzeniem rejestracji wszystkich uchodźców w celu przyjęcia obywatelstwa sowieckiego. W wykonaniu tego zarządzenia zgłosiłem się do rejestracji, gdzie zażądano ode mnie podpisania zrzeczenia się obywatelstwa polskiego, a przyjęcia sowieckiego. Deklaracji tej nie podpisałem. Następnie NKWD wzywało mnie jeszcze kilka razy, kiedy to po przesłuchaniu z przebiegu mego życia i służby w Polsce, proponowano każdorazowo przyjęcie obywatelstwa sowieckiego. Jednak propozycji tych nie przyjmowałem, za co 14 czerwca 1941 r. zostałem zaaresztowany.

3. Nazwa obozu, więzienia lub miejsca przymusowych prac:

Wieziony w zamkniętym wagonie towarowym przez 24 doby wraz z 35 aresztowanymi Polakami, przy złym odżywianiu, braku wody, zostałem osadzony w obozie przymusowej pracy na Syberii, *Krasnojarskij Kraj*, w miejscowości Reszoty.

4. Opis obozu, więzienia:

Obóz ten znajdował się przeszło 30 km w głąb lasu, składał się z kilkunastu nowo wybudowanych baraków oraz łaźni, dlatego też warunki mieszkaniowe i higieniczne były dość względne.

5. Skład więźniów, jeńców, zesłańców:

W obozie przebywało ok. trzech tysięcy ludzi, w tym dwa i pół tysiąca Litwinów i ok. 500 Polaków. Byli wyżsi urzędnicy litewscy, oficerowie, policjanci i ziemianie. Polacy to oficerowie,

szeregowi, policjanci i urzędnicy. Stosunek Litwinów do Polaków w obozie był bardzo zły. Litwini zachowywali się szowinistycznie, starali się przy każdej okazji robić przykrości Polakom, mimo ciężkiego życia w obozie stworzonego przez Sowietów.

6. Życie w obozie, więzieniu:

Przebieg przeciętnego dnia był następujący: o godz. 4.00 pobudka, po spożyciu śniadania składającego się z zupy przyrządzonej z małą ilością kaszy oraz oporządzeniu samego siebie, zarządzano o 5.30 wymarsz do lasu na pracę przy *powale* lasu. Miejsce pracy było w odległości siedmiu kilometrów od obozu. Droga bardzo ciężka – bagna i błoto. Praca trwała do 19.00, z godzinną przerwą od 12.00, bez obiadu. Powrót do obozu: 20.30–21.00. Wydawano kolację składającą się z zupy identycznej jak na śniadanie oraz 450, względnie 600 g czarnego chleba, w zależności od wyrobionej normy pracy. Następnie zarządzano zbiórki wszystkich, o których naczelnik obozu czynił uwagi, względnie osadzał w areszcie obozowym wszystkich tych, którzy nie wykonali pracy według nakazanych norm. Zbiórki takie przeciągały się do 23.00, względnie 24.00, dopiero po nich wolno było iść spać. Prawie co noc odbywało się badanie przez NKWD niektórych osób, względnie zabieranie i wywożenie w nieznanym kierunku. Dni wolnych od pracy nie było.

7. Stosunek władz NKWD do Polaków:

Stosunek władz NKWD do Polaków był bardzo wrogi. Propaganda komunistyczna bardzo duża. Przy każdej sposobności opowiadano nam o dobrodziejstwach idei komunistycznej. Informacji o Polsce nie było żadnych.

8. Pomoc lekarska, szpitale, śmiertelność:

Pomoc lekarska bardzo mała – dwóch lekarzy na cały obóz. Śmiertelność w obozie: dwie lub trzy osoby dziennie, większość [umierała] z powodu głodowych racji żywnościowych i ciężkiej pracy, część przy wypadkach w pracy przy wyrębie lasu, inni [zostali] zastrzeleni przez konwojentów za rzekome przekroczenie terenu, na którym była wyznaczona praca. Większość zmarłych to Litwini, których nazwisk nie pamiętam.

9. Czy i jaka była łączność z krajem i rodzinami?

Łączności z krajem i rodziną nie było żadnej – listy nie przychodziły ani też nie odchodziły.

10. Kiedy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do armii?

Zostałem zwolniony z obozu 1 września 1941 r. na mocy umowy polsko-sowieckiej i odesłano mnie do Kazachstanu. Do lutego 1942 r. pracowałem jako robotnik przy ładowaniu buraków na wagony w cukrowni. Na wiadomość o tworzeniu się polskiej armii uciekłem w nocy z pracy w obawie niezwolnienia. Wstąpiłem do Wojska Polskiego w miejscowości Ługowoj[e].